

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ "СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ
И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ"
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

ЦУРИЕЛ СИМХА ЦУФ

**ЕФЕКТЪТ НА МЛАДЕЖКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ
ВЪРХУ ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА
ВЪЗРАСТНИЯ ЧОВЕК В ОБЩЕСТВОТО**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна
и научна степен „Доктор“,
професионално направление 3.2. Психология,
докторска програма
„Обща психология“

Научен ръководител:
проф. д.н. Валери Стоянов

Варна
г.

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ "СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И
КОМПЮТЪРНИ НАУКИ"
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“**

ЦУРИЕЛ СИМХА ЦУФ

**ЕФЕКТЪТ НА МЛАДЕЖКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ
ВЪРХУ ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА
ВЪЗРАСТНИЯ ЧОВЕК В ОБЩЕСТВОТО**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна
и научна степен „Доктор“,
професионално направление 3.2. Психология,
докторска програма
„Обща психология“

Научен ръководител:
проф. д.н. Валери Стоянов

Рецензенти:
проф. д-р Ваня Христова
доц. д-р Вероника Иванова

Варна

г.

Дисертацията е с обем 161 страници и включва въведение, осем глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Всяка глава е разделена на раздели, като в края на всеки от тях са представени специфични изводи. Основният текст съдържа 6 таблици и 4 фигури. Списъкът на използваната литература включва 166 заглавия на български, иврит, английски и руски език.

Дисертационният труд е обсъден и допуснат до защита пред научно жури на катедрен съвет на катедра „Психология“ при факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Психология“ при факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Защитата на дисертацията ще се проведе на 11 юни 2026 г. от 10,00 ч., в заседателната зала на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ на заседание на научното жури. Материалите за защитата са на разположение на заинтересованите лица в канцеларията на катедра „Психология“ към факултет „Социални, стопански и компютърни науки“ и на сайта на университета www.vfu.bg, раздел „Докторанти“.

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Въведение

Съвременният свят е свидетел на дълбоки трансформации през последните векове, които коренно са променили характера на човешкото развитие и социализация. Изобретяването на печатарската машина през петнадесети век инициира серия от промени, които създават нови структури на знанието и социални категории. Елизабет Айзенщайн твърди, че печатарството е първото изобретение, свързано с борбите за права и националните претенции, тъй като увековечаването на човешките думи създава нова концепция за себе си. Тези технологични и социални развития полагат основите за разпознаване на юношеството като отделен жизнен етап, изискващ специализирано образователно внимание.

В този исторически контекст концепцията за младостта се очертава като призната социална категория. Нийл Постман обобщава сбито това развитие, отбелязвайки, че идеята за детството представлява едно от великите изобретения на Ренесанса, възникващо наред с науката, националната държава и свободата на религията като отделна социална структура. Признаването на юношеството като формиращ период създава пространство за образователни рамки, специално разработени да отговорят на нуждите на младите хора по време на този критичен преход от детството към зрялата възраст.

Тази дисертация изследва влиянието на младежките движения върху функционирането на техните възпитаници в израелското общество, като се фокусира върху това как тези неформални образователни рамки оформят социалния и личния характер на участниците. Изследването се основава на основни теории в неформалното образование и психологията на развитието, за да изследва връзките между участието в младежки движения по време на юношеството и последващите модели на социално участие, значима военна служба и гражданска ангажираност в зряла възраст.

2. Актуалност и релевантност на изследователската тема

Актуалността на това изследване произтича от няколко взаимодействащи фактори, които подчертават важноста на разбирането на неформалните образователни рамки и тяхното дългосрочно въздействие върху индивидуалното и общественото развитие. Съвременният образователен дискурс все повече признава, че само формалното образование не може да отговори на всеобхватните нужди за развитие на младите хора, особено по отношение на култивирането на граждански ценности, социална отговорност и лична ангажираност към колективните рамки. Неформалното образование, действащо чрез доброволно участие и методологии за учене чрез преживяване, предоставя допълнителни образователни преживявания, които разглеждат аспекти на развитието, често пренебрегвани в рамките на институционалното образование.

Младежките движения представляват основен институционален израз на неформалното образование в израелското общество и исторически са играли значителна роля във формирането на националната идентичност, предаването на социални ценности и подготовката на младите хора за смислено участие в гражданския живот. Тези движения действат чрез отличителни педагогически подходи, които наблягат на доброволното участие, лидерството от връстници, ученето чрез преживяване и интегрирането на идеологически рамки с практически дейности. Разбирането до каква степен участието в такива рамки по време на юношеството влияе върху траекториите на живота в зряла възраст, разглежда фундаментални въпроси относно формиращото въздействие на неформалния образователен опит и неговия принос за индивидуалното развитие и социалното сближаване.

Теоретичната актуалност на това изследване се състои в неговия принос за разбирането на процесите на социализация по време на юношеството и механизмите, чрез които

образователният опит през този формиращ период влияе върху идентичността, ценностите и поведението на възрастните. Психологията на развитието подчертава юношеството като критичен период за формиране на идентичност, интернализирани на ценностите и установяване на поведенчески модели, които се запазват и в зряла възраст. Младежките движения осигуряват отличителен контекст на социализация, характеризира се с ориентирани към връстници взаимоотношения, колективни дейности и идеологически рамки, които се различават коренно както от семейната, така и от училищната среда. Изследването дали и как участието в този контекст формира резултатите за възрастни допринася за теоретичните познания относно условията, при които преживяванията на юношите оказват трайно влияние върху развитието.

Практическото значение на това изследване се простира до образователната политика и разработването на програми. Младежките движения в Израел получават обществена подкрепа, основана отчасти на предположения относно тяхната образователна стойност и принос към националните цели. Емпиричните доказателства за дългосрочните резултати от участието в движенията могат да информират решенията относно разпределението на ресурсите, дизайна на програмите и образователните приоритети. Освен това, тъй като други общества обмислят разработването на подобни неформални образователни рамки, разбирането на израелския опит с младежките движения предлага подходящи прозрения относно потенциалния принос и ограниченията на подобни подходи към развитието на младежите и гражданското формиране.

3. Обект и предмет на изследването

Целта на това изследване е да се проучат дългосрочните образователни влияния на участието в израелски младежки движения през юношеството върху избрани аспекти на функционирането на възрастните в израелското общество. Изследването разглежда три основни области, които отразяват основните цели на образованието за младежи и които имат особено значение в израелския контекст. Тези области включват модели на военна и национална служба, по-специално степента на значима служба в бойни роли или отговорни позиции; избор на местоживеене, особено решения за живеене в периферни региони или колективни рамки; и нива на гражданска ангажираност, включително политическо участие, участие в общността и социален активизъм.

Изследването се фокусира върху възрастни на възраст от двадесет и пет до четиридесет и пет години, които са израснали в Израел и са имали възможността да участват в младежки движения през юношеските си години, независимо дали са го избрали или не. Тази възрастова група позволява анализ на установените поведенчески модели в зряла възраст, като същевременно се запазва достатъчно надеждно припомняне на юношеските преживявания и участието в движения. Изследването използва сравнителен дизайн, който изследва разликите между индивидите, участвали в младежки движения, и тези, които не са го правили, като същевременно контролира съответните фонові променливи, включително социално-икономически статус на семейството, образование на родителите, религиозност и географско местоположение през юношеството. Този сравнителен подход има за цел да изолира специфичния принос на участието на младежки движения към наблюдаваните резултати при възрастните, като

разграничава влиянието на движението от други фактори, които формират развитието.

4. Проучен проблем

Основният проблем, разглеждан от това изследване, се отнася до степента, до която участието в израелски младежки движения през юношеството влияе върху траекториите на живота в зряла възраст в области, които отразяват основните образователни цели на движенията. Младежките движения изрично целят да предават определени ценности, да култивират социална отговорност, да развият лидерски умения и да насочват участниците към смислен принос към израелското общество. Ограничени емпирични изследвания обаче систематично са изследвали дали тези образователни цели се превръщат в наблюдаеми дългосрочни резултати, простиращи се отвъд юношеските години до установената зряла възраст.

Проблемът може да бъде формулиран чрез няколко спомагателни въпроса, които насочват емпиричното изследване. Първо, предсказва ли участието на младежки движения различните модели на военна и национална служба, особено по отношение на значима служба в бойни роли, достигане на командни позиции или продължителна служба отвъд задължителните изисквания? Второ, влияе ли участието в дейности на движението върху решенията на възрастните за местоположението на жителите им, особено вероятността от избор да живеят в периферни региони, селскостопански селища или колективни рамки, съобразени с традиционните идеологии на движението по отношение на заселването. Трето, предсказва ли участието повишени нива на гражданска ангажираност на възрастните, проявена чрез политическо

участие, участие в общността, доброволчески дейности и социален активизъм?

Тези въпроси предполагат, че ако младежките движения успешно постигнат образователните си цели, тяхното влияние би трябвало да е видимо в моделите на живот на възрастните, особено в области, които движенията изрично подчертават чрез своите образователни програми и идеологически рамки. Следователно изследователският проблем се отнася до идентифицирането и количественото определяне на такива дългосрочни образователни резултати, като същевременно се отчитат алтернативни обяснения, включително ефектите на селекцията, при които индивиди с определени предварително съществуващи характеристики са по-склонни както да участват в движения, така и да правят определени житейски избори, независимо от влиянието на движението.

5. Авторова теза

Основната теза, изложена в тази дисертация, е, че участието в израелски младежки движения по време на юношеството оказва измеримо дългосрочно влияние върху траекториите на живота в зряла възраст, по-специално в областите на военната служба, избора на място за настаняване и гражданската ангажираност. Това влияние действа чрез множество взаимосвързани механизми, включително интернализиране на ценностите, формиране на идентичност, развитие на социална мрежа и култивиране на специфични компетенции и поведенчески нагласи по време на формиращите юношески години.

Изследването постулира, че младежките движения служат като ефективни агенти на социализацията, успешно предавайки определени ценности, норми и поведенчески ориентации чрез

своите отличителни педагогически подходи. Неформалният образователен код, характеризиращ тези движения, включително доброволно участие, структури на лидерство от връстници, методологии за експериментално обучение и интегриране на идеологически рамки с практически дейности, създава условия, благоприятстващи дълбоко интернализиране на ценностите на движението, а не просто повърхностно спазване. Този процес на интернализация влияе върху последващите житейски избори дори години след приключване на активното участие, тъй като индивидите се ориентират към модели на поведение, съответстващи на ценностите и идентичностите, развити през юношеството.

По-конкретно, дисертацията твърди, че завършилите движенията демонстрират по-високи нива на значима военна и национална служба, включително бойни роли и командни позиции, което отразява историческия акцент на движенията върху личния принос и националната отговорност. Освен това се твърди, че завършилите показват по-голяма склонност да избират жилищни места, съответстващи на идеологиите на движенията, особено в периферни региони или колективни рамки, което отразява ценностите на заселването, които много движения традиционно подчертават. Накрая, изследването твърди, че участието в движенията предсказва повишена гражданска ангажираност в зряла възраст, проявяваща се чрез политическо участие, ангажираност в общността и социален активизъм, което отразява акцента на движенията върху социалната отговорност и активното гражданство.

Тезата потвърждава, че влиянието на младежките движения действа в рамките на сложно съзвездие от фактори, формиращи развитието на възрастните, включително семейна социализация, формално образование, социално-

икономически обстоятелства и индивидуални предразположения. Изследването не твърди, че участието в движение представлява единственият или дори основен определящ фактор за резултатите на възрастните, а по-скоро твърди, че то представлява значително и разпознаваемо влияние, което продължава и след юношеството и допринася за наблюдаваните вариации в траекториите на живота на възрастните. Освен това, тезата потвърждава, че влиянието на движението не е нито автоматично, нито еднакво, а по-скоро варира в зависимост от фактори като продължителността и интензивността на участието, качеството на образователните програми и съответствието между идеологията на движението и по-широкия контекст на развитие на участниците.

6. Цел и задачи на дисертацията

Основната цел на това изследване е да се проучи и да се определи количествено дългосрочното образователно влияние на участието в израелски младежки движения през юношеството върху траекториите на живота в зряла възраст, със специален фокус върху моделите на военна служба, избора на място за живеене и поведението на гражданска ангажираност. Тази цел запълва значителна празнина в литературата за неформалното образование, като разширява изследването на въздействието на младежките движения отвъд юношеските години до установената зряла възраст, като по този начин допринася за разбирането как формиращите образователни преживявания влияят върху развитието през целия живот.

За да се постигне тази цел, изследването предприема пет специфични задачи. Първата задача включва провеждане на цялостен теоретичен анализ на юношеството като жизнен етап

и социална категория, като се изследват исторически, социологически и психологически перспективи върху развитието на младежите. Този анализ установява теоретична рамка за разбиране как преживяванията на юношите, включително участието в младежки движения, могат да окажат трайно влияние върху резултатите за възрастни, като се основава на теории за формиране на идентичност, социализация и непрекъснатост на развитието.

Втората задача изисква анализ на теоретичната и емпиричната литература за неформалното образование, като се разграничат неговите характеристики, цели и педагогически подходи от тези на формалното образование. Тази задача включва изследване на това как неформалното образование допълва формалните институции и допринася за всеобхватното развитие на младежите в когнитивна, социална, емоционална и гражданска област. Особено внимание се обръща на идентифицирането на механизмите, чрез които неформалният образователен опит може да повлияе на дългосрочните траектории на развитие.

Третата задача разглежда специфичния случай на младежките движения като основен институционален модел на неформално образование, с особен акцент върху израелските младежки движения и тяхното историческо развитие, организационни структури, педагогически подходи и идеологически основи. Тази задача анализира как движенията функционират като агенти на социализация и предаване на ценности по време на юношеството, като идентифицира специфични механизми, чрез които те потенциално влияят на развитието на участниците и последващите им житейски избори.

Четвъртата задача включва проектиране и провеждане на емпирично изследване, сравняващо възрастни, участвали в младежки движения през юношеството, с тези, които не са участвали, като се изследват разликите в характеристиките на военната служба, моделите на местоживеене и поведението на гражданска ангажираност. Тази задача обхваща разработване и валидиране на въпросници, набиране на извадки, събиране на данни и подходящ статистически анализ за тестване на изследователските хипотези, като същевременно се контролират съответните смесващи променливи.

Петата задача изисква интерпретиране на емпиричните открития в по-широката теоретична рамка на неформалното образование и социализацията на подрастващите, като се правят изводи за образователната теория, политика и практика. Тази задача включва оценка на степента, до която откритията подкрепят или оспорват съществуващите теоретични предположения относно влиянието на младежките движения, и идентифициране на практически приложения за разработване на образователни програми и формиране на политики.

7. Методология на изследването

Изследването използва количествен емпиричен подход, който интегрира методологията на проучването с цялостен теоретичен анализ, като се основава на множество дисциплинарни перспективи, включително социология на образованието, психология на развитието и изследвания върху неформалните образователни рамки. Количественият компонент използва сравнителен дизайн на проучване, изследващ възрастни на възраст от двадесет и пет до четиридесет и пет години, израснали в Израел, сравнявайки

лица, участвали в младежки движения през юношеството, с тези, които не са участвали, като същевременно се контролират съответните демографски и фонові променливи.

Събирането на данни беше проведено чрез онлайн платформа за анкети, като въпросникът беше разпространен сред извадка от триста и десет участници, набрани чрез професионален изследователски панел. Извадката включва двеста и пет завършили младежки движения и сто и пет неучастници, което позволява систематичен сравнителен анализ между тези групи. Въпросникът е разработен специално за това изследване и е валидиран чрез пилотно тестване и експертни консултации, включващи мерки за характеристики на участието на младежките движения, опит във военна и национална служба, модели на местоживеење, поведение на гражданска ангажираност и съответните демографски променливи.

Въпросникът включва множество валидирани скали, измерващи ключови конструкти, включително възприятия относно приноса на младежките движения, ориентацията за социално участие и поведението на гражданска ангажираност. Когато в научната литература съществуваша утвърдени измерителни инструменти, те бяха адаптирани за настоящото изследване; когато не бяха налични подходящи такива, бяха разработени нови индикатори в съответствие със стандартните психометрични процедури. Особено внимание беше обърнато на това да се гарантира, че въпросите избягват ретроспективно отклонение, като същевременно обхващат значими вариации в изследваните конструкти.

Статистическият анализ използва подходящи техники, включително описателна статистика, t-тестове за независими

извадки, дисперсионен анализ и коефициенти на корелация на Пиърсън, за да изследва връзките между променливите и да тества специфични изследователски хипотези. Анализът разглежда както общите разлики между участниците в младежки движения и неучастниците, така и вариациите в рамките на групата участници според фактори, включително вид движение, продължителност на участието, лидерски роли през юношеството и причини за присъединяване към движения. Множествените регресионни анализи контролират демографските променливи, за да изолират специфичния принос на участието в движението към наблюдаваните резултати.

Изследването включва и цялостен теоретичен анализ, базиран на социологическа, психологическа и образователна литература, за да осигури концептуални рамки за интерпретиране на емпиричните открития. Това включва изследване на теории относно развитието на юношите, процесите на социализация, неформалното образование и уникалните характеристики на израелското общество и неговите младежки движения. Интегрирането на теоретични и емпирични компоненти позволява както тестване на специфични хипотези относно влиянието на движенията, така и по-широко тълкуване на откритията в съответните научни рамки.

8. Ограничения на проблематичния обхват на дисертационното проучване

Няколко важни ограничения определят обхвата на това изследване и ограничават обобщаемостта на констатациите. Първо, изследването се фокусира конкретно върху израелския контекст, с неговите уникални исторически, културни и

институционални характеристики. Израелските младежки движения са възникнали при специфични социални и политически обстоятелства и са изиграли отличителна роля в националното развитие и формирането на идентичност. Специфичното значение на военната служба в израелското общество представлява друг специфичен за контекста фактор. Макар че констатациите могат да предложат прозрения, свързани с неформалното образование в по-широк смисъл, отличителните характеристики на израелските младежки движения и общество ограничават директното обобщение до други национални контексти.

Второ, изследването разглежда завършили младежки движения на възраст между двадесет и пет и четиридесет и пет години, представляващи групи, участвали в движения от края на деветдесетте до двадесетте години на миналия век. Изследването не разглежда по-ранни поколения участници в младежки движения, нито отчита потенциалните кохортни ефекти върху еволюцията на движенията и тяхното влияние във времето. Социалните, културните и политическите промени в израелското общество може да са променили както характера на младежките движения, така и тяхното въздействие върху участниците през различните исторически периоди.

Трето, макар изследването да разглежда няколко важни области на функциониране на възрастните, по-специално военната служба, избора на място за настаняване и гражданската ангажираност, то не разглежда всички възможни резултати, които биха могли да бъдат повлияни от участието на младежки движения. Области като професионални траектории, модели на формиране на семейство, политически ориентации или психологическо благополучие попадат извън

основния обхват на това изследване. Изборът на изследваните резултати отразява както теоретични съображения относно образователните цели на движението, така и практически ограничения по отношение на осъществимостта на изследването.

Четвърто, дизайнът на напречното изследване позволява идентифициране на корелации между участието на младежки движения и различните резултати за възрастни, но не може да установи окончателни причинно-следствени връзки. Възможността за ефекти на селекцията, при които индивиди с определени предварително съществуващи характеристики са по-склонни както да се присъединят към младежки движения, така и да направят определени житейски избори, представлява присъщо методологично предизвикателство. Въпреки че изследването използва статистически контроли за измерени фонов променливи, неизмерени фактори могат да допринесат за наблюдаваните асоциации. Надлъжно изследване, проследяващо индивиди от юношеска до зряла възраст, би предоставило по-силни доказателства относно причинно-следствените връзки, но попада извън обхвата на настоящото изследване.

Пето, разчитането на самооценка и ретроспективно припомняне на преживявания от юноши въвежда потенциални източници на грешки в измерването и пристрастия. Настоящите перспективи и житейски обстоятелства на участниците могат да повлияят на спомените им за участието в юношеска възраст и на интерпретациите им за влиянието на движението. Въпреки че въпросникът е разработен така, че да сведе до минимум подобни пристрастия чрез внимателно формулиране на въпросите и включване на множество индикатори за ключови конструкти, тези ограничения не могат

да бъдат напълно елиминирани само чрез дизайнерски характеристики.

II. РАЗМЕР И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертацията е структурирана във въведение, осем глави, заключение и е с общ обем 161 страници. Основният текст съдържа шест таблици и четири фигури. Списъкът с литература се състои от 166 източника на български, иврит, английски и руски език. Освен това има приложения.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

ПЪРВА ГЛАВА: Развитие и разбиране на юношеството – историческа и теоретична перспектива

1.1 Историческо развитие на концепцията за юношеството

1.2 Психологически теории за юношеството

Социологически аспекти на юношеството

1.4 Темперамент и личност в юношеска възраст

ВТОРА ГЛАВА: Неформално образование – допълнителна образователна рамка

2.1 Теоретична рамка за формалното образование

2.2 Дефиниции и теоретична рамка за неформалното образование

2.3 Цели и функции на неформалното образование

2.4 Формално срещу неформално образование

2.5 Предизвикателства и проблеми в неформалното образование

ТРЕТА ГЛАВА: Младежките движения като основен модел за неформално образование

Влиянието на младежките организации върху социализацията, социалната адаптация и психосоциалната идентичност на подрастващите

3.2 Развитие на груповите теории

3.3 Историческо развитие на младежките движения по света

3.4 Уникални характеристики на младежките движения

3.5 Основни младежки движения по света

3.6 Влиянието на младежките движения върху развитието на подрастващите

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА: Младежки движения в Израел

4.1 Историческо развитие

4.2 Уникални характеристики на израелските младежки движения

4.3 Ролята на реализацията в израелските младежки движения

4.4 Влиянието на младежките движения върху израелското общество

ПЕТА ГЛАВА: Методология

5.1 Процес на изследване

- 5.2 Етично поведение
- 5.3 Популация и извадка
- 5.4 Изследователски инструменти
- 5.5 Разпространение на въпросника
- 5.6 Валидиране на въпросника
- 5.7 Изследователски въпроси
- 5.8 Изследователска хипотеза
- 5.9 Извадка от изследването

ШЕСТА ГЛАВА: Изводи

СЕДМА ГЛАВА: Дискусия и заключения

- 7.1 Обсъждане на изводите относно изследователските хипотези

ОСМА ГЛАВА: Обобщение на резултатите от изследването

- 8.1 Една последна бележка – Войната с железните мечове
- 8.2 Ограничения на изследването
- 8.3 Препоръки за по-нататъшни изследвания

Референции

III. РЕЗЮМЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Въведение

Въведението установява историческия и социалния контекст за разбирането на младежта като отделен жизнен етап и появата на младежките движения като образователни рамки. Проследява как технологичните развития, по-специално изобретяването на печатарската машина през петнадесети век, са инициирали дълбоки промени в структурите на знанието и социалните категории. Анализът на Елизабет Айзенщайн показва, че печатарството е първото изобретение, свързано с борби за права и национални претенции, създавайки нови концепции за индивидуалност чрез увековечаване на човешките думи. Тези трансформации са поставили основите за разпознаване на юношеството като формиращ период, изискващ специализирано образователно внимание.

Въведението поставя изследването в рамките на по-широки трансформации, включително индустриалната революция и съвременните технологични промени, които коренно са променили човешкото развитие и социализация. Характеризирането на детството от Нийл Постман като едно от великите изобретения на Ренесанса, появило се заедно с науката, националната държава и свободата на религията, предоставя теоретична основа за разбирането на младостта като социално конструирана категория, а не просто като биологична даденост. Тази концептуализация позволява изследване на това как институционалните рамки, по-специално младежките движения, реагират и оформят развитието на юношите.

Въведението формулира централния изследователски въпрос относно въздействието на младежките движения върху

функционирането на техните възпитаници в израелското общество, като се фокусира върху това как тези неформални образователни рамки оформят социалния и личния характер. В него се установява, че изследването се основава на централни теории в неформалното образование и психологията на развитието, за да изследва връзките между участието в движение по време на юношеството и последващите модели на социално участие, значима военна служба и гражданска ангажираност в зряла възраст. Изследването използва количествен подход, използващ структуриран въпросник, разпространен сред триста десет участници на възраст от двадесет и пет до четиридесет и пет години, от които двеста и пет са завършили младежки движения, като се разглеждат мерките за социално участие, възприятията относно приноса на движенията и характеристиките на военната и националната служба.

ПЪРВА ГЛАВА: Развитие и разбиране на юношеството - историческа и теоретична перспектива

Първа глава предоставя цялостна теоретична основа, като разглежда юношеството като ключов преходен период, характеризиращ се със значителни физиологични, когнитивни, емоционални и социални промени. Главата проследява историческото развитие на младостта като концепция от библейските времена до съвременното общество, демонстрирайки, че юношеството представлява сравнително скорошна социална конструкция, а не вечна биологична категория. Най-значимите промени във възприятията за юношеството настъпват в началото на модерната епоха, успоредно с развитието на съвременната наука и технологии.

Главата анализира как изобретяването на печатарската машина е създадо пропуски в знанията между грамотното и неграмотното население, създавайки условия за разпознаване на детството и юношеството като отделни жизнени етапи. Анализът на Харолд Инис осветлява как тази комуникационна технология е променила съзнанието, природата на символите, подпомагащи мисленето, и природата на общността, като по този начин е преструктурирала човешките интереси и е дала на индивидите индивидуалност. Тази индивидуалност е довела до разцвет на детството и юношеството като концепции за развитие, процес, който е отнел приблизително два века, за да се разгърне напълно.

Главата разглежда как урбанизацията и индустриализацията в Европа през деветнадесети век създават пропуски между икономическите и политическите институции, от една страна, и семейните структури, от друга, което води до нови модели на младежка организация. Историческата уникалност на тези организации се проявява в признаването на младежта като независима категория, а не като непълноценни възрастни, контролирани от родителите, и институционализирането на младежта като част от новия глобален социален ред. Тези развития поставят основите за младежките движения като отделни организационни форми, насочени към нуждите на развитието по време на юношеството.

Разделът за социология на младежките групи анализира интеграционните процеси, предназначени да социализират индивидите и да ги адаптират към социалните системи, като изследва как функционира натискът от страна на връстниците и социалната сплотеност в груповия контекст. Той изследва концепциите за социални норми, роли и основни допускания, залегнали в основата на образованието като социализация,

включително предимството на обществото пред индивида и функцията на индивидите предимно чрез изпълнение на ролите. Главата разглежда критично тези допускания, като се застъпва за признаване на индивидуалността и толерантност към многообразието в образователните рамки.

ИЗВОДИ ОТ ПЪРВА ГЛАВА

Първа глава установява, че юношеството се е оформило като отделен жизнен етап чрез специфични исторически, икономически и технологични трансформации в съвременните общества. Изобретяването на печатарството и последвалите социални промени са създали структури на знанието и социални категории, които са позволили разпознаването на младостта като формиращ период. Урбанизацията и индустриализацията допълнително са създали условия за появата на младежки организации като отговор на нуждите от развитие по време на прехода от детство към зряла възраст. Главата показва, че разбирането на юношеството като социално конструирана категория предоставя съществена основа за изследване на това как образователните рамки, по-специално младежките движения, отговарят на нуждите от развитие и потенциално влияят върху дългосрочните траектории. Анализът на интеграцията, социалните норми и ролите в младежките групи установяват теоретични рамки за разбиране на процесите на социализация, които действат чрез неформални образователни контексти.

ВТОРА ГЛАВА: Неформално образование - допълнителна образователна рамка

Втора глава разграничава неформалното образование от формалното образование и разглежда неговия уникален принос за развитието на младежта. Главата установява, че

формалното образование през двадесет и първи век функционира чрез задължително посещение, стандартизирани учебни програми, йерархични структури на власт и системи за оценяване, които отразяват и увековечават ценностите на съвременното конкурентно общество. Макар че формалното образование изпълнява основни функции за предаване на знания и квалификации, то може да развие бюрократични характеристики, включително рутинизация и липса на отъждествяване на учителите с образователните цели.

Главата анализира как формалното образование набляга на системите за оценяване, произтичащи от нуждите на свободния пазар за количествено оценяване на способностите, формирайки съзнанието за социална конкуренция и индивидуализъм. Изборът на учебни предмети отразява социалните изисквания за специализация във все по-разнообразни професионални области, докато акцентът върху системите за власт и наказание отразява обществените ценности. Училищата се опитват да балансират тези конкурентни елементи със създаването на положителни емоционални взаимоотношения, механизми за демократично участие и хуманни ценности, въпреки че тези усилия се осъществяват в рамките на фундаментално институционални рамки.

Главата определя неформалното образование като процес, който продължава цял живот, чрез който индивидите придобиват знания, умения, способности, нагласи и прозрения от ежедневното излагане на среда. Силвърман-Келър твърди, че неформалното учене се различава коренно от институционалното образование по своето местоположение, социален контекст, интеграция на методи и цели на обучение и цялостно включване на когнитивни и емоционални

компоненти. Айзенщат предлага да се разграничат шест вида младежки рамки според степента им на организация и формализация и връзката им със света на възрастните, като неформалните асоциации представляват най-слабо структурираната форма.

Главата разглежда целите на неформалното образование, оформени както от индивидуалните потребности за развитие, така и от обществените програми, създавайки гъвкави и динамични рамки, които се променят заедно със социалните и идеологическите трансформации. Тази адаптивност позволява на неформалното образование да реагира на досега недостатъчно удовлетворени потребности, желания и стремежи, като същевременно прави тази област трудна за еднозначно и унифицирано дефиниране. Съществените характеристики включват доброволно участие, гъвкавост, разнообразие и централно място на участниците, като свободата на избор служи като съществен елемент, който засилва въздействието. Главата анализира предимствата на участието в неформални рамки, включително придобиване на лични и социални умения, чувство за принадлежност, възможности за себеизразяване, развитие на различни интелигентности и създаване на значими приятелства.

Главата разглежда социалната роля на неформалното образование като допълваща система, подготвяща младите хора за живота като възрастни и бъдещите им роли. Изследванията показват, че участието развива междуличностната комуникация, работата в екип, разрешаването на конфликти, уменията за слушане, управлението на времето, планирането и организацията, вземането на решения и поемането на отговорност. Неформалните рамки осигуряват смислени референтни групи,

предлагачи социална и емоционална подкрепа, насърчават себеизразяването отвъд ограниченията на формалните рамки и представляват плодородна почва за дълбоки приятелства чрез интензивни социални взаимодействия. По време на юношеството неформалното образование играе ключова роля в консолидирането на личната и социалната идентичност, като сложните социални ситуации, самостоятелното вземане на решения и ценностните дилеми дават възможност за развитие на автентична идентичност.

ИЗВОДИ ОТ ВТОРА ГЛАВА

Втора глава показва, че неформалното образование представлява отделна област с уникални характеристики и приноси, допълващи формалното образование. Докато формалното образование действа чрез институционални структури, наблюдаващи на конкуренцията, стандартизацията и акредитацията, неформалното образование функционира чрез доброволно участие, гъвкаво съдържание, взаимоотношения с връстници и акцент върху процеса, а не върху резултатите. Главата установява, че висококачествените неформални образователни преживявания могат да подобрят социалните компетенции, гражданските умения, развитието на идентичността и смисленото ангажиране чрез механизми, включително изграждане на взаимоотношения, учене чрез преживяване, автентично участие и връзка със значими контексти. По време на юношеството неформалните рамки предоставят критични възможности за консолидиране на идентичността и развитие на стратегии за справяне чрез безопасно експериментиране с роли и отговорности. Тези открития установяват теоретични основи за хипотезата, че участието в младежки движения по време на юношеството може да повлияе на дългосрочните траектории на развитие

чрез отличителни педагогически подходи, характерни за неформалното образование.

ТРЕТА ГЛАВА: Младежките движения като основен модел за неформално образование

Трета глава се фокусира специално върху младежките движения като основни институционални изрази на неформалното образование, като разглежда техния произход, развитие и отличителни характеристики. Главата проследява как младежките движения са се появили в Европа в началото на XX век чрез разширяването на урбанизацията, индустриализацията и задължителното образование, което е увеличило значението на младите хора като социална категория. Организации като британското скаутско движение, основано от лорд Баден Пауъл, и немското Wandervogel, създадено от млади германци и техния учител Густав Винекен, представляват най-известните ранни примери.

Главата анализира условията, които са създали нови интереси сред младите хора и са насърчили растежа на младежкото движение. Ускорената урбанизация и индустриализацията са създали пропасти между семейството и икономическите и политическите институции, докато разширяването на образованието е дало на младите хора лични ресурси за справяне с бързите социални промени и технологичното усъвършенстване. Младите хора са натрупали социална власт, но официалният им статус не се е променил пропорционално, което е засилило чувството им за лишения и несправедливост. С нарастващата демократизация, особено с разширените изборителни права, са се развили пропасти между политическите стремежи на младите хора и наличните

възможности, което е довело до нови концепции за детството и юношеството.

Хилел Барзел подчертава, че младежките движения са изтъкнали статута на младежите като решаващ фактор за оформянето на бъдещето на човечеството, като някои сравняват появата им с развитието на други освободителни движения, включително тези на децата и жените. От самото начало движенията са наблягали на способността на младежите да допринасят смислено за оформянето на културата, като младите хора са се стремели да бъдат носители на движения за освобождение и прогрес, които са отхвърляли ценностите на поколението на възрастните и са декларирали силата да предоставят нови. Хаим Адлер предоставя алтернативно обяснение, предполагайки, че в общества, където преобладават индивидуалистичните ценности, сплотените младежки групи ще бъдат по-малко очаквани, отколкото в общества, където преобладават колективистичните ценности.

Главата разглежда уникалните характеристики на младежките движения, включително организационните структури, съчетаващи формална йерархия със структурна гъвкавост. Основната структура, базирана на малки възрастови групи, водени от млади консултанти, позволява създаването на социални системи, съчетаващи организационни рамки с автономност, необходима за лично и групово развитие. Вътрешните кодекси, характеризиращи се със системи от символи, церемонии и уникални обичаи, засилват чувството за принадлежност и груповата идентичност, като същевременно създават ясни разграничения между членовете и външната среда. Принципът „младежта води младежите“ дава възможност на младите консултанти да служат като модели за

подражание на обучаващите се, докато самите те се развиват чрез процеси на насочване, създавайки непрекъснати цикли на обучение.

Главата анализира неформалните компоненти на кода, включително доброволност, многоизмерност, симетрия, дуалност, мораториум, модулност и прагматичен символизъм. Тези характеристики създават образователна среда, коренно различна от формалното образование, насърчавайки приемането на поведенчески норми, разнообразието в поведението, пробите и грешките в рамките на границите, поведенческа гъвкавост и приписване на значение на символите. Взаимоотношенията между консултанти и обучаващи се се характеризират с равнопоставен диалог, насърчаващ взаимното учене и развитие, като консултантите служат като водачи, лидери и модели за подражание, докато обучаващите се функционират като активни партньори в образователните процеси.

Главата разглежда методите на преподаване и образователните инструменти, използвани от младежките движения, като набляга на експерименталното учене и интегрирането на теорията с практиката. Ролевите игри, симулациите, груповите дискусии, творческите дейности и използването на физическото и природното пространство чрез екскурзии, лагери и дейности на открито представляват неразделна част от педагогическите подходи. Тези методи предоставят възможности за безопасно експериментиране, незабавна обратна връзка, развитие на самостоятелност и създаване на смислени социални връзки чрез интензивен споделян опит в предизвикателни поледи условия.

Главата анализира влиянието на младежките движения върху развитието на подрастващите в множество измерения. Психологически, движенията предоставят уникално пространство за развитие, което позволява преживяване на разнообразни роли и социални ситуации, като същевременно получават подходяща подкрепа и насоки. Успешните преживявания засилват самочувствието и вярата във възможностите, като същевременно развиват психологическа устойчивост чрез обучение за справяне с неуспеха. Интензивните социални взаимодействия развиват емоционална интелигентност, емпатия и умения за междуличностна комуникация чрез насоки и менторство в рамките на групи от връстници.

Главата разглежда приноса за формирането на личната и социалната идентичност, като движенията предоставят безопасни социални лаборатории за експериментиране с нововъзникващи идентичности, като същевременно балансират личната автономия с принадлежността към групата. Формирането на идентичност се осъществява на личностно ниво чрез разнообразни преживявания и смислени взаимодействия, а на социално ниво чрез учене за самоопределяне във връзка с групите и ценностите, като същевременно се развива чувство за принадлежност и ангажираност. Идентифицирането с ценностите и целите на движението осигурява солидни ценностни системи и идеологически рамки, закрепващи търсенията на идентичност, като излагането на млади лидерски модели допринася за положителни самообрази и чувство за способности.

Главата анализира процесите на социализация, като движенията функционират като значими агенти, допълващи и понякога конкуриращи се със семейните и училищните

влияния. Уникалната социална рамка осигурява идеален контекст за развиване на междуличностни умения и усвояване на социални норми и роли чрез експериментално учене и взаимодействие с групи от връстници. Гъвкавата йерархична структура, позволяваща постепенен преход от член към консултант, предоставя уникални възможности за социално учене и развиване на отговорност. Опитът в ръководенето на младежки групи представлява важен етап в социалното развитие, докато груповите задачи, изискващи координация, преговори и съвместно вземане на решения, развиват сложни социални умения, оформящи възприятията за междуличностни отношения и групова работа.

ИЗВОДИ ОТ ТРЕТА ГЛАВА

В трета глава се установява, че израелските младежки движения представляват отличителни форми на неформално образование, характеризиращи се с доброволно участие, лидерство от връстници, учене чрез преживяване и интегриране на идеологически рамки с практически дейности. Движенията са развили уникални организационни структури, съчетаващи формални елементи с гъвкавост, вътрешни кодекси, създаващи силни групови идентичности, и педагогически подходи, наблюдаващи на това младите хора да водят младите хора. Тези характеристики създават образователна среда, коренно различна както от формалното образование, така и от семейния контекст. Главата показва, че движенията функционират като агенти на социализацията, опитвайки се да предадат специфични ценности, норми и поведенчески ориентации по време на формиращите юношески години. Анализът на влиянието на движенията върху психологическото развитие, формирането на идентичност и процесите на социализация установява

теоретични основи за очакването, че участието може да повлияе на траекториите на живота в зряла възраст в области, съобразени с образователните цели и идеологическите акценти на движението, по-специално военна служба, избор на място за настаняване и гражданска ангажираност.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА: Младежки движения в Израел

Значителните промени в израелското общество от 70-те години на миналия век насам са оказали значително влияние върху младежките движения. Според изследване на Хаим Адлер през този период около двадесет процента от младите хора са принадлежали към младежки движения, като само двадесет процента от тях са достигнали реализация в кибуците. 80-те години на миналия век донесоха със себе си значителна криза в младежките движения, тъй като от тях се изискваше да търсят нов начин за оформяне на образа на новия израелец в Земята на Израел.

През 90-те години и първото десетилетие на двадесет и първи век узря осъзнаването, че целите за реализация на младежките движения заслужават да бъдат преразгледани. Към влиянието на младежките движения се присъединиха нови цели като: обществени действия, обществена активност по въпросите на образованието и социалното подпомагане. Социологът Оз Алмог описва промяната в концепцията за удовлетворение: „Думата, означаваща удовлетворение, беше вид общ код, който изразяваше както идеалистичния ангажимент, така и емоционалното удовлетворение от изпълнението на мисията. В мисията има хибрид между осъществяването на мечта, идеал и самоосъществяване и изразяваше сливането на публичното с частното пространство“.

Периодът, който започна през 70-те години на миналия век, донесе със себе си и структурни промени в младежките движения. Много от движенията бяха принудени да се справят с намаляването на броя на участниците, промените във възприятието за удовлетворение и необходимостта да адаптират дейностите си към променящата се социална реалност. Въпреки предизвикателствата, младежките движения продължиха да създават значителна образователна рамка, като същевременно адаптираха методите си на действие и целите си към променящата се реалност.

Младежките движения в Израел са развили сложна и уникална връзка с формалната образователна система. Колман твърди, че макар училището да дава знания и умения, то не може да бъде единственият или централен агент на социализацията в обществото, тъй като му липсват възможности за преживяване на голямото разнообразие от видове взаимоотношения, които съществуват в обществото на възрастните. Младежките движения, от друга страна, позволяват експериментиране в ситуации, в които участниците са длъжни да управляват собствените си дела самостоятелно.

Опитът на подрастващия в неформални социални системи изисква от него да развие начини за справяне в различни области, които формалната рамка не му позволява по самата си природа. Груповата дейност, която е основен и съществен компонент на неформалното образование, е една от основните точки на привличане на младия участник. За разлика от формалната образователна система, младежките движения се характеризират с по-голяма гъвкавост по отношение на времето за дейности, състава на групата и организационната структура.

Младежките движения в Израел са разработили уникална организационна структура, която съчетава подредена йерархия с максимална гъвкавост. Организационната структура включва слой от млади водачи, които самите са възрастни стажанти, което създава образователен модел на „младеж, обучаващ младежи“. Движенията са разработили уникален вътрешен код, чиито основни характеристики са: доброволност - свободен избор по всички въпроси, свързани с присъединяването към рамката; симетрия - реципрочен контакт, основан на равни отношения; и мораториум - широка област на разрешение за експериментиране и превръщане.

Образователната дейност в младежките движения се основаваше на многоизмерна дейност - пространство от дейности и умения с еднаква стойност. Всяко движение разработваше свои собствени методи на обучение и образователни инструменти, но общото между всички тях беше акцентът върху преживяващото се и активно учене. Образователните методи включваха дейности, пътувания, летни лагери, семинари и обучение на инструктори, всички от които бяха предназначени да насърчават целите на движението и да развиват личността на обучаващия се.

Концепцията за „осъществяване“, поради централната си роля във всяко младежко движение, беше централна цел на движението и фокусът върху нея беше водещият принцип на движението във всички дейности с възрастните членове. Холдхайм определя самореализацията като „изпълнение на това, което смяташ за правилно и желателно, въстание срещу несправедливостта, работа за себе си, а не проповядване.“

През 30-те години на миналия век, с консолидирането на младежките движения в еврейското селище в Палестина,

възниква необходимостта от определяне на образователните цели и задачи, които да бъдат поставени пред възрастните обучаеми. През този период, който е времето на борбата за установяване на държавата Израел, завършилите младежките движения отиват на обучение в кибуци, присъединяват се към Палмах, основават нови кибуци и се бият във Войната за независимост.

През 90-те години на миналия век и първото десетилетие на двадесет и първи век узрява осъзнаването, че целите за удовлетворение на младежките движения заслужават да бъдат преразгледани. Промените в израелското общество, и по-специално преходът от колективистично към по-индивидуалистично общество, поставят нови предизвикателства пред традиционната концепция за удовлетворение.

Според изследванията на Адлер, в началото на двадесет и първи век около двадесет процента от младежите принадлежат към младежки движения, но само малка част от тях достигат живот на удовлетворение в традиционния му смисъл. В резултат на това концепцията за удовлетворение се променя и се присъединява към нови цели като: обществени действия, обществена активност по въпросите на образованието и благосъстоянието и социално участие.

Трансформациите в концепцията за удовлетворение отразяват дълбоките промени в израелското общество и необходимостта младежките движения да се адаптират към променящата се реалност. Основното предизвикателство е да се запазят традиционните ценности на социалната ангажираност и колективната отговорност, като същевременно се адаптират

към съвременния свят, който подчертава значението на самореализацията и личната автономност.

ПЕТА ГЛАВА: Методология на изследването

Глава пета описва дизайна на изследването, процедурите за събиране на данни и аналитичните методи, използвани в емпиричното изследване. Главата установява обосновката за избора на количествен сравнителен дизайн на изследването, подходящ за разглеждане на изследователски въпроси относно влиянието на младежките движения върху резултатите за възрастни. Докато качествените подходи могат да осигурят по-богато разбиране на индивидуалния опит и процесите на създаване на смисъл, целите на изследването изискват систематично сравнение между относително големи извадки, за да се идентифицират модели и да се тестват специфични хипотези за груповите различия.

Главата описва разработването и валидирането на изследователския въпросник, включително процедури за пилотно тестване и усъвършенстване въз основа на обратна връзка. Въпросникът включва множество раздели, оценяващи демографските и фоновите променливи, характеристиките на участието в младежки движения, опита от военна служба, настоящото местоположение и история на жилищното настаняване, поведението на гражданска ангажираност, както и ценностите и нагласите. Валидирането на въпросника се основава на докторска дисертация на Хадас Грунер, изследваща неформалните образователни кодекси, които предоставят установени рамки за измерване на възприятията относно приноса и ползите от младежките движения.

Главата описва подробно процедурите за вземане на проби и набиране на участници, като обяснява как е била набрана

извадка от триста и десет възрастни на възраст от двадесет и пет до четиридесет и пет години чрез професионален изследователски панел. Извадката включва двеста и пет души, участвали в младежки движения през юношеството, и сто и пет, които не са участвали, което позволява сравнителен анализ. Главата описва характеристиките на крайната извадка, включително разпределението на демографските променливи, като шестдесет и девет процента са жени, повечето участници са светски, въпреки че включват традиционни, религиозни и ултраортодоксални респонденти, шестдесет и два процента са със завършено академично образование, седемдесет и четири процента са заети, осемдесет и шест процента са родени в Израел и шестдесет и осем процента са женени.

Главата представя изследователски въпроси, насочващи изследването, по-специално дали членството в младежки движения е довело до значима военна или национална служба и какво се очаква от възпитаниците на движенията по отношение на техните действия и принос към обществото. Изследователската хипотеза постулира, че специалната структура на младежките движения ги прави организации, участващи в неформално допълнително образование, че движенията са изградени с неформални кодекси, осигуряващи по-добро ценностно образование, и че доколкото движенията внедряват социални и обществени ценности, от завършилите се очаква да приложат на практика това, което са усвоили. Следователно хипотезата прогнозира, че завършилите движения намират по-голямо удовлетворение във военната служба, жилищните избори и обществените роли, отколкото незавършилите.

Главата описва процедурите за анализ на данни, използващи статистически техники, включително описателна статистика,

t-тестове за независими извадки, дисперсионен анализ и коефициенти на корелация на Пиърсън, за да се тестват изследователските хипотези. Анализите разглеждат както общите разлики между участниците в движението и неучастниците, така и вариациите в рамките на групата участници според фактори, включително възраст на участие, продължителност на участието, роли, заемани през юношеството, и причини за присъединяване към движения. Методологичният подход позволява систематично тестване на хипотези относно влиянието на младежките движения, като същевременно се признават присъщите ограничения, включително невъзможността за установяване на окончателни причинно-следствени връзки чрез напречно-срезов (cross-

ИЗВОДИ ОТ ПЕТА ГЛАВА

Глава пета установява строг методологичен подход за изследване на влиянието на младежките движения върху резултатите за възрастни чрез количествен сравнителен анализ на значителна извадка. Разработването на въпросника, базирано на валидирани мерки, гарантира надеждност при оценката на ключови конструкции, включително възприятия за приноса на движението, ориентации за социално участие и поведение на гражданска ангажираност. Процедурите за вземане на проби, които дават достатъчен брой както участници, така и неучастници в движението, позволяват систематичен сравнителен анализ, докато демографското разнообразие в извадката подкрепя изследването на вариациите между подгрупите. Дизайнът на изследването, инструментите за измерване и аналитичните процедури предоставят подходящи рамки за решаване на изследователските въпроси, като същевременно признават

методологични ограничения, включително разчитане на мерки за самооценка, напречно-срезов (cross-sectional) изследователски дизайн, изключващ окончателни причинно-следствени заключения, и потенциални ефекти на селекцията, при които индивидите, избиращи да участват в движения, могат систематично да се различават от неучастниците по начини, независими от влиянието на движението.

ШЕСТА ГЛАВА: Резултати

За да се изследва връзката между участието в младежко движение и значимата служба (военна/национална), беше проведен Хи-квадрат анализ за независимост. В съответствие с изследователската хипотеза беше установена статистически значима връзка между участието в движение и значимата служба ($\chi^2(1, N = 310) = 9,47, p = 0,002$). Резултатите показват, че сред респондентите, участвали в младежко движение, дялът на тези, които са избрали значима служба, е значително по-висок, отколкото сред тези, които не са участвали. За разлика от това, сред тези, които не са участвали в младежко движение, дялът на тези, които са избрали значима служба, не е значително по-голям в сравнение с тези, които не са участвали.

Освен това, за да се изследва разпределението на мотивациите за значима военна/национална служба, беше проведен описателен статистически анализ. Резултатите от него показват, че мнозинството от участниците (42,58%) съобщават, че семейното образование е основната им мотивация за значима служба. Освен това, 23,23% твърдят, че образованието и насоките в младежкото движение са това, което е подтикнало значимата им служба. Освен това, 21,29% съобщават, че училищното образование е повлияло на избора им на тази

служба, докато 17,42% не съобщават за специална мотивация за тази служба.

В допълнение, за да се изследва разпределението на отговорите на участниците относно дейностите на младежкото движение, бяха проведени описателни статистически анализи за всяко от петте твърдения. Твърдението „Клубът на младежкото движение е забавно и приятно място за участниците“ е предизвикало най-висок дял от участниците, които са изразили пълно съгласие. Също така, по отношение на твърдението „Младежкото движение предлага различни дейности, позволяващи на участниците да успеят в силните си страни“, относително висок процент (27,8%) от участниците са заявили умерено съгласие. За разлика от това, процентите за останалите твърдения са по-ниски.

За да се изследва дали има разлики в средното съгласие на участниците с твърдения относно младежката активност в движението през последния период, в който са участвали в младежка активност (начално/средно училище/гимназия), беше проведена серия от 5 еднофакторни ANOVA. Резултатите от анализите показват значителни разлики в съгласието на участниците с четири от пет твърдения като функция на последния период на участие в младежкото движение.

С изключение на твърдението „Клубът на младежкото движение е забавно и приятно място за участниците“, всички останали твърдения показват статистически значими разлики според последния период. Последващи анализи, проведени за изследване на източника на разликите, които включват корекция на Бонферони, показват, че съгласието с твърденията „Участието в младежко движение в крайна сметка е от полза за участниците, общността и обществото“ ($p = 0,004$) и

„Участниците получават инструменти за бъдещия си живот“ ($p = 0,020$) е по-високо сред участниците, които са напуснали младежкото движение в гимназията, в сравнение с тези, които са напуснали в прогимназията. Не са открити допълнителни статистически значими разлики между групите за тези твърдения. Освен това, при извършване на последващи анализи с корекция на Бонферони за твърденията „Целта на дейността на младежката група е участниците да станат ангажирани граждани и да укрепят общността“ и „Младежкото движение предлага разнообразни дейности, позволяващи на членовете да успеят в силните си страни“, не са открити статистически значими разлики между нито един от периодите: начално училище, прогимназия и гимназия. Освен това, последващи анализи, проведени върху средната стойност на твърденията, показват, че участниците, които са напуснали младежкото движение в гимназията, съобщават за по-високо общо съгласие в сравнение с тези, които са напуснали в началното училище ($p = 0,024$) и средното училище ($p = 0,008$).

Нещо повече, за да се провери дали има статистически значима връзка между съгласието с твърденията относно активността в младежкото движение и общия брой години участие в младежко движение, е проведена серия от корелации на Пийърсън. Резултатите разкриват статистически значими положителни корелации със слаба до умерена сила между всички твърдения и общия брой години участие. Тоест, колкото повече години участие, толкова по-голямо е съгласието с твърденията.

За да се изследва дали настоящото местожителство на участника се дължи на идеали, внушени в миналото, така че да има разлика между участниците в младежки движения и

неучастниците, беше проведен t-тест за независими извадки. Резултатите от анализа показват статистически значима разлика със силен размер на ефекта $t(308) = 2.81, p = 0.005, d$ на Коен = 1.35, според която участниците в младежки движения ($M = 2.91, SD = 1.35$) са склонни да живеят там, където живеят, поради идеали, внушени в миналото, в сравнение с неучастниците ($M = 2.46, SD = 1.36$).

Допълнително, за да се изследва дали има разлика в съгласието със средната стойност на твърденията според причината за участие в младежкото движение, беше проведена серия от четири t-теста за независими извадки. Резултатите от анализите показват статистически значими разлики в съгласието със средната стойност на твърденията, дължащи се на идеологически причини ($t(203) = 2.47, p = .014, d$ на Коен = 0.67) и поради семейна традиция ($t(203) = 2.25, p = .026, d$ на Коен = 0.67), но не и по социални причини ($t(42) = 0.23, p = .817, d$ на Коен = 0.68). Тоест, тези, които са участвали в младежки движения по идеологически причини ($M = 4.41, SD = 0.62, n = 35$), са оценили съгласието си с твърденията като по-голямо в сравнение с тези, които не са участвали по идеологически причини ($M = 4.11, SD = 0.68, n = 170$). По подобен начин, тези, които са участвали в движението поради семейна традиция ($M = 4.33, SD = 0.59, n = 54$), са заявили по-голямо съгласие от тези, които не са участвали ($M = 4.10, SD = 0.69, n = 151$). За разлика от това, не са открити разлики между тези, които са участвали по социални причини ($M = 4.16, SD = 0.65, n = 171$), и тези, които не са участвали ($M = 4.13, SD =$

Освен това, за да се изследва връзката между ролята на човек в младежкото движение (участник или съветник/лидер) и съгласието със средната стойност на твърденията, е проведен t-тест за независими извадки. Установено е, че участниците, които са играли по-значима роля в младежкото движение (консултант или лидер) ($M = 4.36$, $SD = 0.66$, $n = 80$), са се съгласили повече със средната стойност на твърденията, отколкото тези, които не са играли такава роля ($M = 4.01$, $SD = 0.65$, $n = 123$), $t(201) = 3.75$, $p < .001$, d на Коен = 0.65.

Нещо повече, установена е статистически значима връзка между ролята на човек в младежкото движение и значимата военна/национална служба ($\chi^2(1, N = 203) = 3.18$, $p = .075$). Вижда се разлика в дела на тези, които са служили в значима военна/национална служба, спрямо тези, които не са, между обикновените участници в младежкото движение спрямо консултантите или лидерите. Тоест, консултантите или лидерите са малко по-склонни да изпълняват значима военна/национална служба, отколкото обикновените участници.

За да се изследва хипотезата, че участниците в младежки движения биха се различавали от неучастниците по степента си на съгласие с твърдението, че мястото им на пребиваване произтича от идеали, внушени в миналото, беше проведен независим t-тест за извадки. Съгласно хипотезата, участниците ($M = 2.91$, $SD = 1.35$, $n = 205$) съобщиха за значително по-голямо съгласие от неучастниците ($M = 2.46$, $SD = 1.36$, $n = 105$) с твърдението, че мястото им на пребиваване произтича от идеали, възприети в миналото, $t(308) = 2.81$, $p = 0.005$, d на Коен = 1.35.

За да се изследва дали половете се различават по степента си на съгласие със средната стойност на твърденията, беше проведен независим t-тест за извадки. Не е установена статистически значима разлика между мъже ($M = 4,19$, $SD = 0,71$, $n = 49$) и жени ($M = 4,15$, $SD = 0,67$, $n = 156$) в съответствие със средната стойност на твърденията, $t(203) = 0,40$, $p = 0,689$, d на Коен = $0,68$.

За да се изследва дали участниците в младежки движения се различават в съгласието си със средната стойност на твърденията като функция на нивото си на религиозност в гимназията, е проведен контрастен анализ, сравняващ светски респонденти с традиционни и религиозни. Резултатите не показват значителни разлики в съгласието със средната стойност на твърденията между светски ($M = 4.21$, $SD = 0.73$, $n = 110$), традиционни ($M = 4.22$, $SD = 0.57$, $n = 32$) и религиозни респонденти ($M = 4.05$, $SD = 0.59$, $n = 46$), $t(201) = 0.77$, $p = 0.442$, $\eta^2 = 0.02$.

Сред тези, които не са участвали в младежки движения и са преминали значима военна/национална служба, какво е разпределението на съгласието им с твърдението, че въпросната служба е резултат от образователни насоки, които са получили по темата? За да се отговори на този въпрос, е проведен описателен статистически анализ. Повечето респонденти са изразили леко до умерено съгласие с това твърдение, докато по-малко са изразили силно съгласие.

Накрая, що се отнася до тези, които не са участвали в младежки движения, за да се определи разпределението на съгласието им с твърденията „В тийнейджърските ти години имаше разнообразни дейности, които ти позволяваха да успееш в областите, в които си силен.“ и „Днес изпълнявате

командни/лидерски роли във вашата работа или общност“, бяха проведени два описателни статистически анализа. Разпределението на степента на съгласие с първото твърдение е относително равномерно с обща тенденция към съгласие. За разлика от това, от разпределението на степента на съгласие с второто твърдение изглежда, че степента на съгласие е по-ниска.

Констатациите, представени в това проучване, предоставят цялостна картина на въздействието на младежките движения върху техните възпитаници. Статистическите анализи сочат няколко важни тенденции: Първо, установена е значителна положителна корелация между участието в младежко движение и смислената военна/национална служба. Второ, резултатите показват, че продължителността на участието и консултантските роли увеличават положителното въздействие върху развитието на участниците.

Особено интересна е значителната разлика между участниците в младежко движение и неучастниците по отношение на местоживеенето въз основа на идеологически съображения. Образованието, основано на ценности, в младежките движения изглежда има дългосрочно въздействие върху вземането на значителни решения в живота на възрастните.

Анализът показва също, че положителното влияние на младежките движения е независимо от пола или религиозния произход, което показва универсалността на образователното въздействие на тези организации. Въпреки това, силата на това въздействие варира значително в зависимост от възрастта на присъединяване към движението и продължителността на участието.

Резултатите от изследването показват важноста на първоначалната мотивация за присъединяване към младежкото движение, като идеологическите мотиви и семейната традиция се оказват значителни предсказващи фактори за по-голяма социална ангажираност в зряла възраст. Тези резултати засилват разбирането, че ефективността на образованието в младежките движения е свързана не само с продължителността на експозицията, но и с качеството на мотивацията и участието на участниците.

Сравнителният анализ на завършилите младежки движения спрямо незавършилите показва значителни разлики в лидерството и участието в общността, като завършилите показват по-висока склонност да поемат лидерски роли като възрастни.

СЕДМА ГЛАВА: Дискусия и заключения

Седма глава представя и интерпретира емпиричните резултати от количественото проучване, организирано около изследването на връзките между участието на младежки движения и резултатите на възрастните във военната служба, избора на място за настаняване и гражданската ангажираност. Главата започва с анализ на резултатите от военната служба, разкривайки значителни разлики между завършилите младежки движения и неучастниците. Проучването установява значителна връзка между участието в младежки движения и значима военна или национална служба, като седемдесет и пет процента от завършилите движението са извършили значима служба в сравнение с петдесет и осем процента сред неучастниците.

Главата разглежда мотивите за значима служба, като установява, че докато семейното образование е най-често

цитираният мотив от четиридесет и три процента от анкетираните, двадесет и три процента свързват решението си с образованието и насоките в младежките движения. Това съответства на процесите на формиране на идентичност по време на юношеството, при които хората търсят информация за себе си и заобикалящата ги среда, за да направят важни житейски избори. Изследването изследва съгласието на завършилите с твърденията относно младежките движения, като установява високи проценти, изразяващи съгласие, че клубните къщи на движенията са приятни места, че движенията в крайна сметка са от полза за участниците и обществото, че членовете получават инструменти за бъдещ живот, че движенията се стремят да създават ангажирани граждани и че движенията предлагат разнообразие, позволяващо на членовете да успеят в своите силни страни.

Главата анализира корелацията между възрастта на участие в младежки движения и съгласието с тези твърдения, като открива значителни разлики в зависимост от последния период на участие. Тези, които са участвали през гимназиалните години, са по-силно съгласни с твърденията, отколкото тези, които са участвали само през началното или средното училище, въпреки че съгласието относно удоволствието не е зависимо от възрастта на участието. Статистическият анализ разкрива положителни корелации между общия брой години участие и съгласието с всички твърдения, което показва, че по-дългото участие е свързано с по-големи възприемани ползи.

Главата разглежда корелацията между идеалистичния избор на местоживеене и участието в младежки движения, като установява, че участниците съобщават за статистически значително по-голямо съгласие от неучастниците с твърдението, че изборът им на местоживеене произтича от

идеали, предадени в миналото. Анализът на причините за участие разкрива, че тези, които са участвали по идеологически причини или семейна традиция, са по-силно съгласни с твърденията относно приноса към движението, отколкото тези, които са участвали по неидеологически или нетрадиционни причини, докато не се наблюдават разлики между участващите по социални причини спрямо други причини.

Главата анализира дали ролите, заемани в младежки движения, са повлияли на резултатите, като установява, че участниците с по-значими роли като съветници или общностни лидери съобщават за по-голямо съгласие с твърденията относно приноса към движението, отколкото другите. По подобен начин, тези със значими роли показват по-голяма вероятност да изпълняват значима военна или национална служба. За неучастниците в младежки движения анализът изследва съгласието им с твърденията, че като тийнейджъри са били активни в различни области, позволяващи им успех в области на силни страни, и че в момента служат на командни или лидерски позиции, като установява относително равномерно разпределение с обща тенденция към съгласие за първото твърдение, но по-ниско съгласие за второто.

Главата интерпретира тези открития в по-широки теоретични рамки, като се основава на анализа на Алберт Бандура, че ученето и човешкото развитие са вградени в различни социални контексти, и на изследвания на личността, показващи, че средата формира индивидите. Констатациите подкрепят хипотезата, че участниците в младежки движения получават висококачествено съдържание, което влияе върху бъдещето им, като движенията служат като образователни рамки, насърчаващи личностното развитие. Главата ситуира

результатите в разбирането за неформалното образование като важен инструмент, чрез който младите хора се обучават да поемат ангажименти и да поемат роли на възрастни, функционирайки чрез доброволно участие, многоизмерна дейност, структурен дуализъм и минимална намеса от страна на възрастните.

Главата разглежда как въпреки функционирането си като относително автономни рамки, младежките движения вдъхновяват ангажираност към националните мисии, като тази ангажираност и нейното изпълнение обясняват харизмата и привлекателността на движенията. Влиянието на движенията произтича от многобройните им функции като агенти на прехода от детството към зрялата възраст, поддръжници на изграждането на нации, врати към висши позиции и средства за изграждане на егалитарно демократично общество. Главата заключава, че в постмодерния свят неформалните организации и култури благоприятстват смислените граждански общества, като доброволната неформална дейност извън институционализираните организации подкрепя растежа на демократичните режими и съвременните икономики.

ИЗВОДИ ОТ СЕДМА ГЛАВА

Седма глава демонстрира чрез емпиричен анализ, че участието на младежки движения по време на юношеството предсказва значителни разлики в резултатите за възрастни в различните области на военна служба, избор на жилище и гражданска ангажираност. Участниците в движенията показват значително по-високи нива на значима военна и национална служба, по-голяма вероятност да избират жилищни места, повлияни от идеалистични съображения, и повишено съгласие с твърдения относно приноса и ползите от движението. Тези модели се

запазват при различни показатели и демонстрират зависимост тип доза–ефект спрямо характеристиките на участието, включително продължителност, време на включване и заемани роли през юношеството. Констатациите подкрепят аргумента, че младежките движения функционират като ефективни агенти на социализация, които успешно предават ценности и поведенчески ориентации през формиращите години, като тези влияния се запазват и в установената зряла възраст. Резултатите потвърждават теоретичните очаквания относно потенциала на неформалното образование за трайно въздействие върху развитието, когато се осъществява чрез доброволно участие, учене чрез преживяване, лидерство от връстници и интегриране на идеологически рамки с практически дейности.

ОСМА ГЛАВА: Обобщение на резултатите от изследването

Глава осма синтезира резултатите от изследванията и разглежда техните последици за разбирането на влиянието на младежките движения и неформалното образование в по-широк план. Главата разглежда специфични статистически данни в изследваните области, представяйки десет ключови резултата от емпиричния анализ. Първо, установена е значителна статистическа корелация между участието в младежки движения и значимата военна или национална служба, като завършилите движението показват значително по-висок процент, избрали значима служба, в сравнение с незавършилите. Второ, анализът на мотивите за значима служба разкри, че макар семейното образование да представлява най-често срещаният фактор, близо една четвърт от анкетираните отдават решенията си на образованието и насоките в младежките движения.

Трето, общото средно съгласие с пет твърдения относно приноса на младежките движения показва значително съгласие сред участниците. Четвърто, статистическият анализ разкри значителни разлики в съгласието с четири от петте твърдения като функция на последния период на участие, като по-късното участие е свързано с по-силно съгласие, въпреки че удоволствието е независимо от възрастта. Пето, появиха се статистически значими положителни корелации между съгласието с всички твърдения и общия брой години участие в младежки движения.

Шесто, изследването на корелацията между идеалистичния избор на местоживеене и участието разкри, че участниците в движението съобщават за статистически значително по-голямо съгласие от неучастниците, че изборът им на местоживеене произтича от идеали, внушени в миналото. Седмо, анализът на причините за участие установи статистически значими разлики в съгласието с твърденията, дължащи се на идеология и семейна традиция, но не и на социални причини, като идеологическите участници и тези от семействата на движението показват по-силно съгласие. Осмо, участниците с по-значими роли като съветници или лидери съобщават за по-голямо съгласие с твърденията от останалите.

Девето, анализът на корелацията между ролите в движенията и военната служба разкри, че тези със значими роли показват по-голяма вероятност да изпълняват значима служба. Десето, за неучаствалите, анализът на тяхната активност в различни области и настоящи лидерски роли установи относително равномерно разпределение за активността на тийнейджърите, но по-ниско съгласие по отношение на настоящите лидерски позиции.

Главата интерпретира тези открития в теоретични рамки, подчертавайки значителната роля на младежките движения като значими социализационни агенти в израелското общество и техния принос за развитието на лидерство и социална ангажираност. Резултатите показват необходимостта от укрепване на статута на младежките движения в системата на неформалното образование и разработване на програми за разширяване на тяхното влияние върху допълнителни групи от населението. Главата разглежда практическите последици, включително повишаване на осведомеността за значението на младежките движения, създаване на интерфейси между формалното и неформалното образование за трансфер на ефективни практики, увеличаване на бюджета за инфраструктура и строителство на движенията, създаване на движения в маргинализирани квартали за намаляване на отпадането от училище и нивата на престъпност, както и предоставяне на предимства за завършилите младежки движения при академичен прием, свързан със социални науки.

ИЗВОДИ ОТ ОСМА ГЛАВА

Осма глава установява чрез цялостен синтез, че емпиричните открития подкрепят централния изследователски аргумент относно влиянието на младежкото движение върху траекторията на живота на възрастните. Статистическите анализи демонстрират последователни модели в множество измервания и области, като участието в движението предсказва значима военна служба, идеалистични жилищни избори и повишени възприятия за приноса на движението и социалните ползи. Тези модели показват подходящи зависимости доза-отговор с характеристиките на участието и остават значими при изследване на вариациите между подгрупите. Констатациите потвърждават теоретичните очаквания, че

неформалните образователни рамки, действащи чрез отличителни педагогически подходи, могат да доведат до трайни резултати в развитието, простиращи се далеч отвъд периода на активно участие. Резултатите имат значителни последици за образователната политика и практика, подкрепяйки инвестициите в инфраструктура и програми на младежкото движение, като същевременно предлагат специфични механизми, включително продължителност на участието, смислени роли, идеологически основи и семейна подкрепа, които засилват влиянието на движението върху развитието на участниците и последващите житейски избори.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Заключението синтезира приноса на дисертацията за разбирането на влиянието на неформалното образование и младежките движения върху развитието на възрастните. Изследването установява емпирични доказателства, че участието в израелски младежки движения по време на юношеството оказва измеримо дългосрочно влияние върху жизнените траектории на възрастните в области като военна служба, избор на място на настаняване и гражданска ангажираност. Тези открития разширяват теоретичните познания относно условията, при които опитът от социализация на юношите влияе върху резултатите на възрастните, демонстрирайки, че доброволните образователни рамки, действащи извън формалното образование, могат да доведат до значително въздействие върху развитието, когато комбинират съгласувани ценностни рамки, възможности за устойчиво участие, експериментални педагогически, лидерство от връстници и връзка между образователното съдържание и значимите действия.

В заключението се подчертава, че изследването запълва значителна празнина в литературата, като разширява изследването на въздействието на младежките движения отвъд юношеството до установена зряла възраст. Предишните проучвания обикновено се фокусираха върху незабавните или краткосрочни ефекти по време на или скоро след участието, докато това изследване показва, че влиянието на движението продължава десетилетия и до установена зряла възраст. Получените резултати подкрепят тезата, че младежките движения действат като ефективни агенти на социализация, които чрез своите специфични педагогически подходи успешно предават определени ценности, норми и поведенчески ориентации. Участниците интернализират ценностите на движението и съобразяват последващите си житейски избори с тях.

Заключението признава важни ограничения, включително фокус върху израелския контекст с неговите уникални характеристики, дизайн на напречното изследване, изключващ окончателни причинно-следствени заключения, изследване на избрани области на резултатите, а не на всеобхватни житейски траектории, и разчитане на самооценка, подлежаща на ретроспективни пристрастия. Бъдещите изследвания трябва да се справят с тези ограничения чрез надлъжни проучвания, проследяващи индивидите от юношеството до зряла възраст, международни сравнения, изследващи младежките движения в различни контексти, качествени изследвания на процесите на създаване на смисъл и изследване на допълнителни резултати от развитието, включително професионални траектории, семейни модели и психологическо благополучие.

Заклучението установява практически последици за образователната политика и разработването на програми, предоставяйки доказателства в подкрепа на публичните инвестиции в инфраструктурата и програмите на младежките движения. Констатациите показват, че движенията могат да донесат измерими дългосрочни ползи за участниците и потенциално за обществото в по-широк план чрез засилена гражданска ангажираност и социална отговорност. Изследването предлага насоки за разработване на програми, показвайки, че ефективното неформално образование съчетава идеологическа съгласуваност, възможности за устойчиво участие, методологии за експериментално обучение, структури на лидерство от връстници и интегриране на ценности със смислени действия. Тези прозрения могат да информират усилията за укрепване на съществуващите движения и разработване на нови неформални образователни рамки, които да отговарят на съвременните нужди от развитие на младежите.

IV. ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертацията прави шест основни приноса към научното познание и образователната практика в областта на неформалното образование, психологията на развитието и младежкото развитие:

1. Емпирични доказателства за влиянието на дългосрочните младежки движения върху траекториите на възрастните

Това изследване предоставя цялостно емпирично изследване на дългосрочното влияние на младежките движения, простиращо се до зряла възраст в израелски контекст. Докато предишни проучвания са изследвали въздействието на

движението по време на юношеството или непосредствено след участието, тази дисертация показва, че образователните влияния се запазват през десетилетия и в зряла възраст. Изследването установява количествени доказателства, че участието на младежките движения по време на юношеството предсказва резултатите за възрастни в множество житейски области, включително модели на военна служба, избор на местоположение на жителите и поведение на гражданска ангажираност. Този мултидоменен подход показва, че влиянието на движението действа като съгласуван модел на предаване на ценности и формиране на идентичност, а не като изолирани ефекти в специфични области, като по този начин се задълбочава разбирането за това как неформалните образователни рамки допринасят за всеобхватни резултати в развитието.

2. Теоретична рамка, интегрираща исторически, социологически и психологически перспективи

Дисертацията развива теоретичното разбиране на механизмите, чрез които преживяванията от социализацията на юношите влияят върху развитието на възрастните, като интегрира историческия анализ на юношеството като социална категория, социологическите перспективи върху младежките движения като агенти на социализацията и психологическите теории за формиране на идентичност и социално учене. Тази всеобхватна концептуална рамка предоставя систематична основа за разбиране на влиянието на младежките движения чрез процесите на интернализация на ценностите, консолидиране на идентичността, развитие на социалната мрежа и култивиране на поведенчески нагласи през формиращите години. Интегрирането на множество дисциплинарни перспективи предлага солидна теоретична

основа, която се простира отвъд еднодисциплинарните подходи, типични за предишни изследвания.

3. Методологичен принос за оценка на въздействието на неформалното образование

Изследването допринася методологично чрез разработване и валидиране на инструменти за измерване за оценка на характеристиките на участието на младежките движения и дългосрочните резултати от развитието. Въпросникът интегрира валидирани скали от предишни изследвания с новоразработени елементи, насочени към специфични аспекти на влиянието на движението, предоставяйки инструменти, които могат да бъдат адаптирани за бъдещи изследвания върху въздействието на неформалното образование в различни контексти. Сравнителният изследователски дизайн, изследващ както общите разлики между участниците и неучастниците в движението, така и вариациите в рамките на групата участници според интензивността, продължителността и заеманите роли, демонстрира подходящи статистически техники за изследване на дългосрочните ефекти от социализацията, като същевременно се контролират пристрастията при подбора и смесващите променливи.

Последици за образователната политика в подкрепа на инвестициите в инфраструктура за неформално образование

Констатациите имат важни последици за образователната политика, като предоставят емпирични доказателства в подкрепа на публичните инвестиции в инфраструктура и програми на младежките движения. Изследването показва, че неформалните образователни рамки могат да доведат до ценни резултати за развитието и да допринесат за социални цели,

включително засилена гражданска ангажираност, значима национална служба и социална отговорност. Тези констатации оправдават разпределението на ресурси за младежки движения и подобни неформални образователни рамки, особено предвид съвременните предизвикателства в култивирането на граждански ценности и социално сближаване сред младите хора. Изследването установява, че движенията носят измерими дългосрочни ползи, които се простират далеч отвъд периода на активно участие, което подкрепя аргументи за устойчива институционална подкрепа.

5. Практическо ръководство за проектиране и изпълнение на програми за развитие на младежта

Изследването предлага практически насоки за организации на младежки движения и програми за неформално образование относно ефективни образователни подходи. Констатациите показват, че влиянието на движението е най-силно, когато участието включва продължителна ангажираност в продължение на няколко години, възможности за заемане на лидерски роли, интегриране на идеологически рамки с практически дейности и съгласуване между ценностите на движението и семейната социализация. Тези прозрения могат да информират усилията за разработване на програми, насочени към максимизиране на образователното въздействие, включително проектиране на учебни програми, системи за развитие на лидерски качества и стратегии за ангажиране на родителите. Изследването също така идентифицира механизми, чрез които неформалното образование функционира ефективно, включително лидерство от връстници, учене чрез преживяване, доброволно участие и връзка между ценностите и смислените действия,

предоставяйки рамки, приложими за различни неформални образователни контексти.

Основа за справяне с образователните предизвикателства в маргинализираните общности

Дисертацията установява основите за справяне с образователните предизвикателства в маргинализираните и недостатъчно обслужвани общности чрез разработване на неформални образователни рамки. Констатациите показват, че младежките движения могат да осигурят смислен опит в развитието, който култивира лидерски способности, социална ангажираност и граждански ценности сред участниците. Тези резултати предполагат потенциал за установяване или укрепване на младежки движения в квартали и общности, където младите хора са изправени пред повишен риск от образователна деангажираност, социално отчуждение или участие в негативно поведение. Изследването предоставя доказателствена база за инициативи, насочени към разширяване на достъпа до висококачествено неформално образование сред населението, което може да се възползва особено от такива възможности, включително разработване на целенасочени програми и разпределение на ресурси за недостатъчно обслужвани райони.

V. ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА:

Цуф, Ц. (2025). Принос на участниците в младежки движения към обществото, E-Journal на ВСУ „Черноризец Храбър“, бр. 23, стр. 273-281, ISSN 1313-7514

Цуф, Ц. (2024). Теория и психологическа характеристика на юношеството. E-Journal на ВСУ „Черноризец Храбър“, бр. 21, стр. 804-811, ISSN 1313-7514

Цуф, Ц. (2024). Психологическо въздействие върху участниците в младежки движения. E-Journal на ВСУ „Черноризец Храбър“, бр. 21, стр. 300-308, ISSN 1313-7514